

Neurotické poruchy

MUDr. Adam Fiala

Psychiatrická klinika LF MU

Osnova

- 1. Úzkost
- 2. Klasifikace podle MKN-10
- 3. Terapie

1. Úzkost

Co je to úzkost?

- nepříjemný emoční stav, jehož příčinu není možné definovat
- složitá kombinace emocí zahrnující strach, zlé předtuchy a obavy
- nepříjemný prožitek napětí, tísně a vnitřního nepokoje
- reakce na očekávané nebezpečí přicházející z vnitřní či vnější reality

- strach, stres
- různá intenzita a délka
- spontánní, situační (fobie), anticipační

1. Úzkost

Jakou má evoluční funkci?

Příprava organismu v nebezpečných situacích + vyhýbání se jim.

FIGHT OR FLIGHT

1. Úzkost

Stres

- fyzická x psychologická hrozba
- stresová reakce jako varovný signál
- stresory x protektivní faktory
- přiměřená hladina stresu

1. Úzkost

Úzkost potkáte vždy a všude

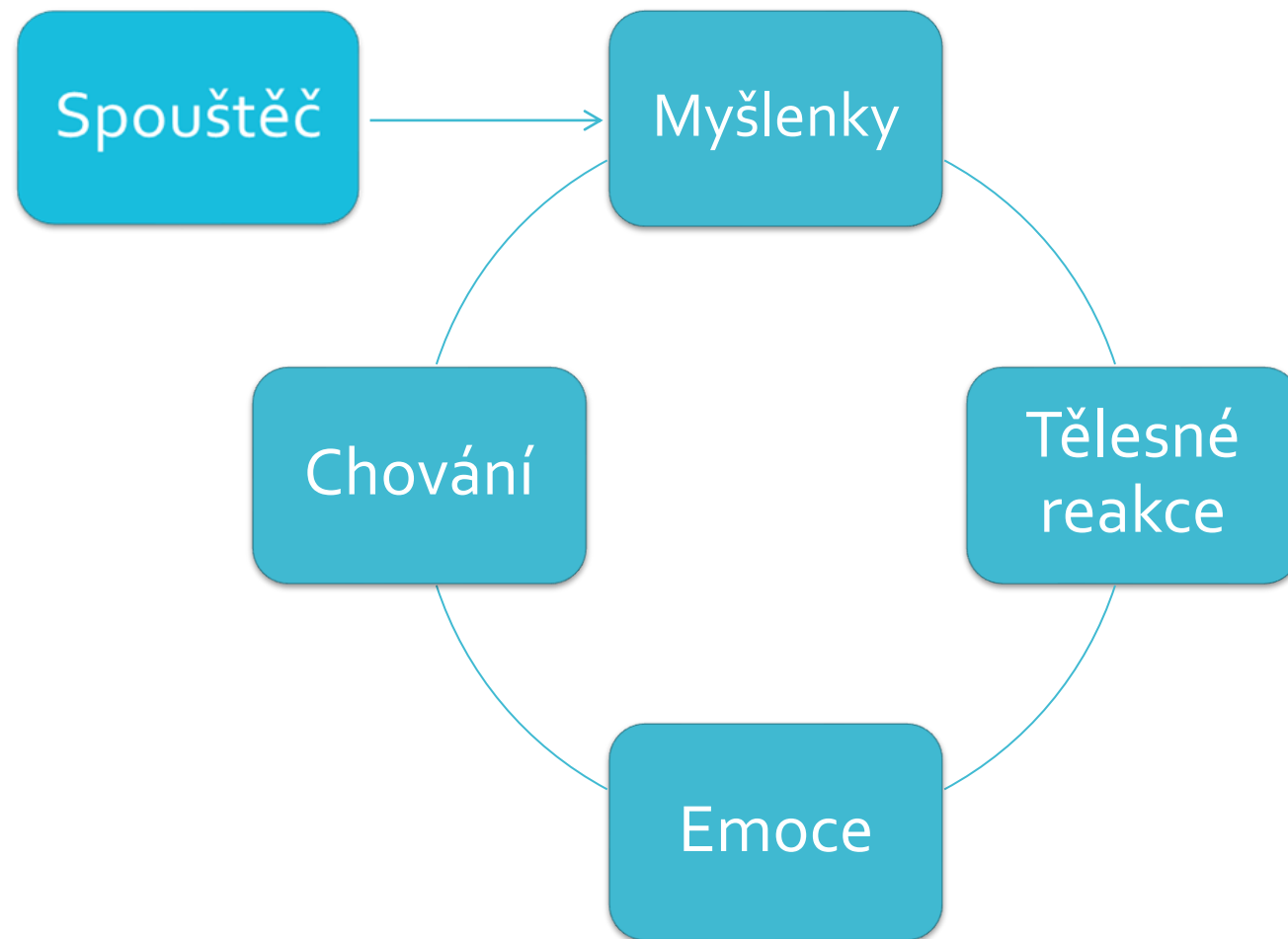
168148779

1. Úzkost

- somatické příznaky
 - vegetativní hyperaktivita
 - palpitace, zrychlený pulz, pocení, třes, sucho v ústech
 - příznaky v oblasti hrudníku a břicha
 - obtížné dýchání, pocit zalykání se, nedostatku vzduchu, nepříjemné pocity/bolesti hrudníku, nauzea, dyspepsie
 - celkové příznaky
 - návaly horka, chladu, znecitlivění, mravenčení, závratě, točení hlavy, mdloby
- psychické příznaky
 - neklid
 - strach ze smrti, ztráty kontroly, „zešílení“, nemoci
 - depersonalizace, derealizace

1. Úzkost

Bludný kruh úzkosti

1. Úzkost

Neurotické poruchy

- úzkost v nepřiměřených situacích či nepřiměřené intenzity a četnosti
- větší význam psychogenních faktorů (vlivy prostředí, výchova, vývojové faktory, vztahy v dětství, vztahy s ostatními atd.), traumata v dětství (kritická vývojová fáze)
- ztráta blízké osoby (separační trauma)
- fyzické a psychické zneužívání, zanedbávání
- nedostatek bezpečného rodinného zázemí

2. Klasifikace

Klasifikace dle MKN-10 Úzkostné poruchy (F4x.x)

- F40 Fobické úzkostné poruchy (fobie)
- F41 Jiné úzkostné poruchy
- F42 Obsedantně kompulzivní porucha
- F43 Reakce na stres a poruchy přizpůsobení
- F44 Disociační (konverzní) poruchy
- F45 Somatoformní poruchy
- F48 Jiné neurotické poruchy

F40 Fobické úzkostné poruchy

Společné rysy fobií

- fobie = úzkost vázaná na specifickou situaci, která běžně u lidí úzkost nebudí
- je uvědomovaná jako nepřiměřená reakce
- anticipační úzkost
- vyhýbavé chování

F40 Fobické úzkostné poruchy

F40.0 Agorafobie

- „nedostupnost pomoci“
- veřejná prostranství, dav, cestování, opuštění domova i uzavřené prostory
- přítomen náhled
- v extrémním případě sedí doma u telefonu
- přítomny panické záchvaty

F40 Fobické úzkostné poruchy

F40.1 Sociální fobie

- sociální situace – obava z negativního hodnocení
- kromě spol. příznaků:
 - červenání se, tremor
 - strach ze zvracení
 - potřeba močení/defekace nebo strach z pomočení/pokálení ve společenské situaci

F40 Fobické úzkostné poruchy

F40.2 Specifické (izolované fobie)

zoofobie

strach ze zvířat (obecně)

arachnofobie

strach z pavouků

cagnofobie

strach ze psů

musofobie

strach z myší

ailurofobie

strach z koček

akrofobie

strach z výšek

fotofobie

strach ze světla

hemofobie

strach z krve

kancerofobie

strach z rakoviny

nozofobie

strach z nemoci

nyktofobie

strach ze tmy

F41 Jiné úzkostné poruchy

F41.0 Panická porucha

- epizodická paroxysmální úzkost
- opakovaný výskyt epizod panické úzkosti
 - náhlý začátek s rychlým dosažením maxima, ohraničené trvání (max. hodina)
 - úzkost se svými **somatickými** (považovány za vedoucí) a psychickými projevy
 - zvláště strach ze ztráty sebekontroly, ze smrti, ze „zešílení“, ze závažné tělesné choroby
 - není přítomna ohrožující situace

F41 Jiné úzkostné poruchy

F41.1 Generalizovaná úzkostná porucha

- trvalá úzkost a obavy z obecných situací
- minimálně 6 měsíců
- zvýšené svalové napětí, neschopnost uvolnit se
- zvýšená úleková reaktivita, hypoprosexie, iritabilita, hyposomnie s obtížným usínáním

F41 Jiné úzkostné poruchy

F41.2 Smíšená úzkostná a depresivní porucha

- ani jeden syndrom není vyjádřen v takové míře, aby bylo možné diagnostikovat depresivní či jinou úzkostnou poruchu
- subsyndromální deprese a úzkost

Pause

F42 Obsedantně- kompulzivní porucha

Obsese

- opakované stereotypní psychické obsahy
- vtírající se
- nežádoucí a rušivé
- vnímány jako nesmyslné, avšak vlastní psychické prožitky, vyvolávají úzkost

F42 Obsedantně-
kompulzivní
porucha

Kompulze

- opakované stereotypní jednání či duševní činnost
- má zabránit úzkosti z obsahu obsesí
- potlačování vede k nárůstu tenze

F43 Reakce na závažný stres

F43.0 Akutní reakce na stres

- výjimečně závažná traumatická, katastrofická událost
- okamžitý rozvoj příznaků
 - inic. stádium: „ustrnutí“, snížená schopnost chápat podněty a reagovat na ně
 - navazuje další omezení aktivity (až disociativní stupor) nebo aktivita (často neúčelná, agitace, útěková reakce)
 - emoční projevy: zloba, zoufalství, strach, panická úzkost
- včasná pomoc zabraňuje pozdním následkům –
Posttraumatická stresová porucha,
Posttraumatická porucha osobnosti

F43 Reakce na závažný stres

F43. 1 Postraumatická stresová porucha

- do 6 měsíců od traumatické události
- opakované vzpomínky, představy, sny, flashbacky
- úzkost při situacích podobných (i symbolicky) stresové události, vyhýbavé chování (vč. myšlenek, vzpomínek; amnézie)
- pocit „necitlivosti“, odcizení, anhedonie, emoční oploštění
- sebeobviňování, sebedevalvace
- přecitlivělost – obtížné usínání, iritabilita, hypoprosexie, zvýšená ostražitost, zvýrazněná úleková reakce

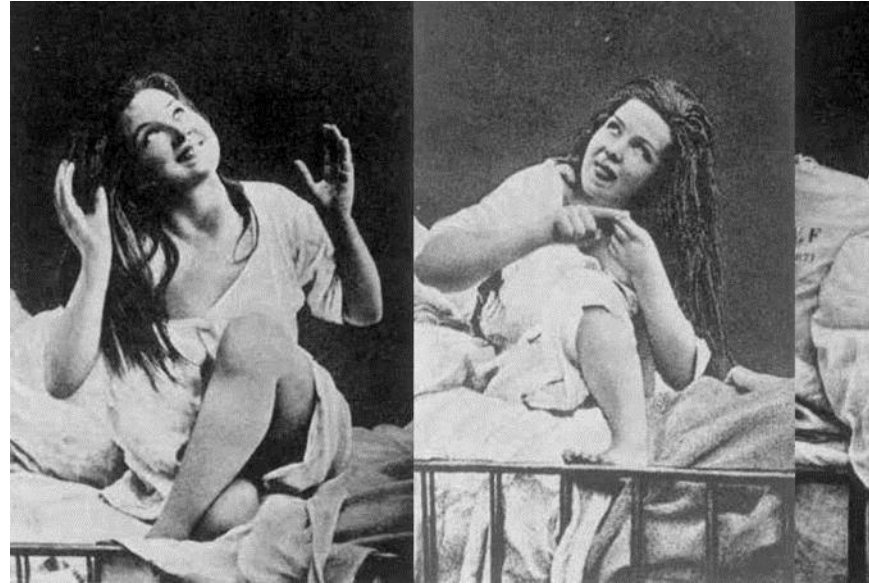
F43 Reakce na závažný stres

F43. 2 Poruchy přizpůsobení

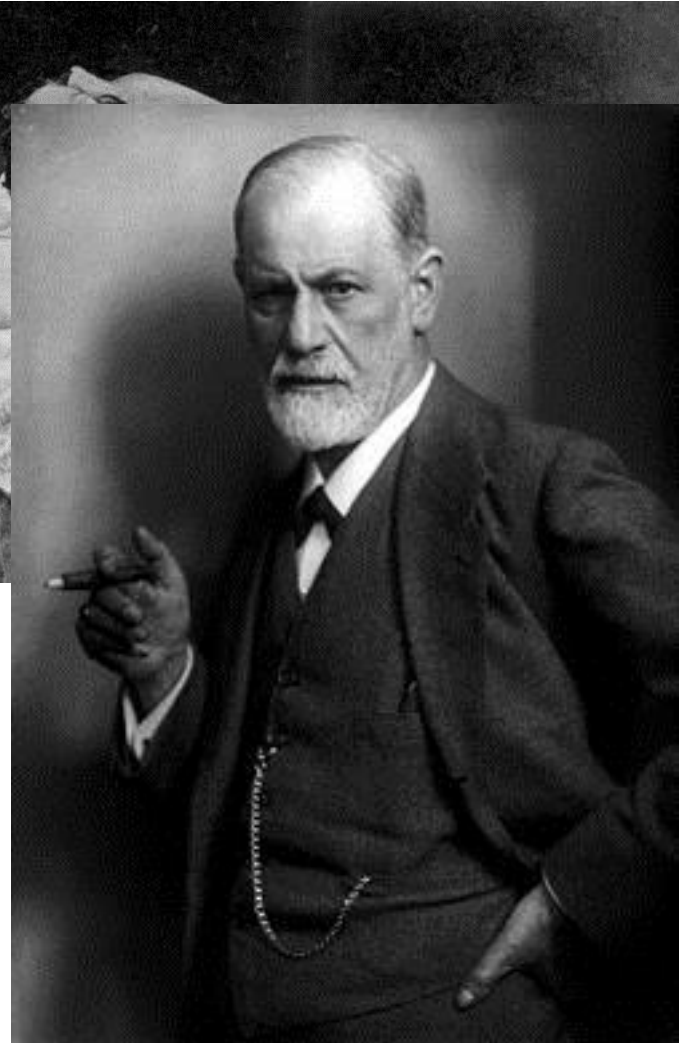
- úzkostně-depresivní reakce na zátěžovou životní situaci
- v období adaptace na významnou životní změnu
- důležitá je individuální vulnerabilita

Hysterie

F44 Disociativní
(konverzní)
poruchy

„Při hysterii se nepřipustná myšlenka stává neškodnou tím, že se její náboj transformuje do tělesného příznaku. Pro tento mechanismus budu používat jméno **konverze**.“

F44 Disociativní (konverzní) poruchy

- řada příznaků, které vznikají jako důsledek vytěsnění určitého myšlenkového obsahu z vědomí (příliš bolestný, ohrožující)
- pokračují ve svém působení vytvářením tělesných příznaků
- ztráta normální integrace mezi vzpomínkami, bezprostředními pocity a ovládním těla

F44 Disociativní (konverzní) poruchy

- „disociace“: odštěpení části obsahu vědomí se samostatnými projevy
- „konverze“: převod „nepovolených“ emocí na tělesné projevy na základě symbolických vztahů
- „psychogenní původ“: úzká časová souvislost s emočně významnou událostí, traumaty, neřešitelnými nebo nesnesitelnými problémy, narušenými vztahy; popírání jejich existence
- často podíl pozitivních důsledků pro postiženého (sekundární zisky)

F44

Disociativní (konverzní) poruchy

- F44.0 Disociativní amnézie
- F44.1 Disociativní fuga
- F44.2 Disociativní stupor
- F44.3 Trans a stavy posedlosti
- F44.5 Disociativní křeče
- Disociativní senzorické poruchy, poruchy motoriky, Ganserův syndrom, Mnohočetná porucha osobnosti

F44 Disociativní (konverzní) poruchy

Diagnostika

- vyloučení somatické příčiny
- náhlý začátek, neobvykle rychlá progresse, záchvatovité horšení
- náhlé remise, atypické kolísání tíže, lokalizace a rázu příznaků
- provokující události: úraz, zdravotní příhoda, kumulace každodenních stresorů (finanční, vztahové, pracovní potíže), změna životní role, ztráta blízké osoby, trauma (asi 20%)

F44 Disociativní (konverzní) poruchy

Terapie

- správné sdělení diagnózy (až 44% remise), důležité je věřit příznakům pacienta
- psychoterapie
- léčba komorbidních příznaků
- fyzioterapie

F45 Somatoformní poruchy

- koncept „somatizace úzkosti“
- opakované stížnosti na tělesné příznaky, které nemají korelát v tělesném onemocnění, i přes ujištění o negativních nálezech
- návaznost na stresové události či problémy
- sekundární zisky

F45 Somatoformní poruchy

F45.0 Somatizační porucha

- 2 roky stížnost na som. příznaky, naléhání na jejich diagnostiku
- příznaky proměnlivé, rozmanité
- bolesti, GIT příznaky – dyspepsie - sexuální symptomy - ztráta libida, sex. dysfunkce, slabost, potíže s polykáním, „knedlík v krku“
- Další: Nediferencovaná somatizační porucha, Somatoformní vegetativní dysfunkce (příznaky vegetativní dysbalance), Přetrvávající bolestivá somatoformní porucha (6 měsíců algie často nerespektující inervaci)

F45 Somatoformní poruchy

F45.2 Hypochondrická porucha

- 6 měsíců obava z přítomnosti závažného onemocnění na základě nerealistické interpretace běžných tělesných projevů, či přesvědčení o tělesné deformitě/zohyzdění; vyžadují jejich léčbu
- „co když mám...“

F48 Jiné neurotické poruchy

F48.0 Neurastenien („dráždivá slabost“)

- typ 1: zvýšená duševní únavnost
- typ 2: zvýšená fyzická únavnost

F48.1 Syndrom depersonalizace a derealizace

- depersonalizace – pocit odtržení od prožívání sebe sama
- derealizace – pocit odtržení od okolního dění

3. Terapie

Anxiolytika

- benzodiazepiny
 - + rychlý nástup účinku
 - - behaviorální/kognitivní toxicita, paradoxní excitace, rebound fenomén, **závislost + odvykací syndrom**, potenciace s alkoholem
- nebenzodiazepinová anxiolytika
 - propandioly: guaifenezin – spíše na příznaky „tenze“ – relaxuje, menší vliv na psych. komponenty úzkosti
 - azapirony: buspiron (5HT_{1A}R) – účinnost BZD bez jejich NÚ; délka nástupu účinku
 - antihistaminika: hydroxizin

3. Terapie

- psychoterapie – KBT, psychodynamická psychoterapie...
- Farmakoterapie – 1. volbou SSRI
 - Antidepresiva
 - SSRI, SNRI
 - Antikonvulziva
 - **gabapentin**, lamotrigin, topiramát
 - Betablokátory
 - som. projevy úzkosti, lépe jednorázové použití